

Hoe letterlijk moeten we de Bijbel nemen?

K.C van Oossanen

Deze vraag wordt al decennia lang in alle toonaarden gesteld. Sinds de Bijbel door vrijwel elke wereldburger in de eigen volkstaal kan worden geraadpleegd is dit een vraag geworden waarop iedere kerkelijke gezindte een antwoord dient te geven.

Voor de Reformatie speelde deze vraag in de christelijke wereld niet. De Bijbel was in die dagen alleen in het Latijn te lezen en dan nog alleen maar in de scriptoria van kloosters en abdijen. Het werd door de clerus ook niet als wenselijk geacht dat iedere willekeurige leek op eigen houtje ging grasduinen in de Heilige Schrift. Daarom hoorde dit boek niet thuis in huiskamer van de gelovigen, maar veilig opgeborgen en alleen toegankelijk voor de ingewijden. Want als iedereen zo maar kennis kon nemen van de inhoud van de Heilige Schrift, kon dat alleen maar tot een oneindige twistgesprekken leiden. Ieder kon dan immers voor zichzelf gaan bepalen wat in de Schrift nog letterlijk toegepast diende worden in het dagelijkse leven en wat niet. Die vraag diende de kerk d.m.v. haar leergezag, uitgeoefend door haar ambtsdragers, te beantwoorden. Dit kon niet worden toegestaan aan de eerste de beste leek. Maar toen kwam er een ontwikkeling op gang die deze gang van zaken definitief verstoorde en die mede het einde van de Middeleeuwen inluidde. Twee ontwikkelingen, bijna gelijktijdig, die de wereld definitief zouden veranderen. De ontdekking van de boekdrukkunst en de Reformatie van Luther, Calvijn en anderen. Luther vertaalde vervolgens de Bijbel in de landstaal, hetgeen daarna ook elders in Europa gebeurde. De nieuwe ontstane gilde van boekdrukkers koos als eerste project voor hun drukpersen: "de Bijbel in de volkstaal". Daarna stond het hek wijd open. Ieder kon de Bijbel nu lezen in zijn eigen moedertaal en ieder kon die interpreteren op zijn eigen wijze. Elke ketter kreeg zijn letter, werd er smalend door de R. Katholieke geestelijken gesteld.

Uiteraard heeft ook onze kerk met deze vraag geworsteld. Wij, adventisten, kennen de Heilige Schrift, wanneer het gaat om ethische en morele vraagstukken, het allerhoogste gezag toe in ons dagelijkse leven, kortom de Bijbel geeft antwoord op de vraag wat is goed en wat is slecht. Artikel 1 van onze fundamentele geloofspunten zegt o.a. zo: "In het woord van God heeft God de mens de nodige kennis tot heil aangereikt. De Heilige Schrift is de onfeilbare openbaring van zijn wil. Deze is de norm voor gedrag en geloofsbeleving, de gezaghebbende openbaringsbron van de geloofsleer." Dat lijkt op het eerste gezicht duidelijk, en begrijpelijk. Maar is het dat ook? In die Heilige Schrift, als onfeilbare openbaring de norm voorgedrag en de gezaghebbende openbaringsbron van de leer, staat een hele hoop dat we onmogelijk meer letterlijk kunnen toepassen. De vraag dringt zich dan meteen aan ons op: Wat moeten we nu letterlijk nemen en wat kunnen we naast ons neerleggen en gewoon negeren?

Wat moeten we bijvoorbeeld aan met een gebod uit Deuteronomium 22:8?: "Als u een huis bouwt, moet u het dak voorzien van een balustrade; anders bent u aansprakelijk wanneer iemand eraf valt." Of in hetzelfde hoofdstuk vers 11: "U mag geen kleding dragen van tweeërlei weefsel, van wol en linnen samen. Aan de vier hoeken van het kleed dat u draagt moet u kwastjes maken." Of de wet uit Leviticus 24 over Godslastering. Degene die daarvan beschuldigd wordt moet volgens deze wet door degenen die het gehoord hebben de handen op het hoofd worden gelegd: "En (daarna) moet hij door de voltallige gemeenschap gestenigd worden," zo schrijft ons vers 14 van Leviticus 24 voor. Trouwens geen enkel beschaafd land (zo het niet allang de doodstraf heeft afgeschaft) erkent de doodstraf door middel van steniging.

Denkt u dat de wet nog moet worden toegepast die voorschrijft dat een vrouw de hand dient te worden afgehouden als haar overkomt wat in Deuteronomium 25 vers 12 staat beschreven? Vrouwelijke verpleegkundigen mogen dan eigenlijk geen mannelijke patiënten meer verzorgen en verschonen.

Vind u ook dat vandaag nog iemand die een dief betrapt op heterdaad vrij uitgaat als hij de dief dood slaat, zoals vermeld staat in Exodus 22:1? Ik denk niet dat u in de tegenwoordige rechtbank er mee weg komt als u deze wet letterlijk een keer toepast, ondanks de opmerking van staatssecretaris Teeuwen. Denkt u dat een man zijn huwelijk nog steeds kan ontbinden door zijn vrouw eenvoudig een "scheidingsbrief" te geven "omdat hij ontevreden over haar is" (zie Deut. 24:1 e.v.)? Wat denkt u van de regels over de opdracht om het bewijs van de maagdelijkheid van een bruid te leveren na de eerste huwelijksnacht, als deze na de bruidsnacht betwist wordt? U kunt deze lezen in Deut.22:13 e.v.

Wat moeten we aan met al die wetten die de slavernij betreffen, waarop de slavenhandelaars zich in de 16 en 17^e eeuw hebben beroepen bij hun afschuwelijke handel in mensen? In de tijd van het Oude Testament waren deze slavenwetten bedoeld om de scherpe kantjes af te halen van de in die dagen bestaande slavernij. Maar moeten we die nog steeds letterlijk nemen, als nog geldig in onze dagen? Nee, natuurlijk niet.

Deut.25:2,3 schrijft voor hoe een veroordeelde stokslagen dienen te worden toegediend "zijnde het aantal slagen dat past bij het misdrijf met een maximum van 40 stokslagen." De vrees bestaat dat U ogenblikkelijk in een politieel terecht komt als u deze bijbelteksten letterlijk zou gaan toepassen in uw omgeving.

Ik denk niet dat iemand die de Schrift ter harte gaat, nog van mening is dat de wetten over melaatsheid in het Oude Testament nog in onze tijd kunnen worden toegepast. Trouwens de term die daar in het Hebreeuws staat slaat op allerlei huidziekten en niet exclusief op melaatsheid en wordt dan ook in de nieuwste vertaling letterlijk vertaald als "huidvraat." Een gedetailleerde medische kennis over huidziekten bestond toen niet. Wellicht werden psoriasis patiënten er toentertijd ook toe gerekend.

Hetzelfde kan gezegd worden van de Leviraatswetten uit Deuteronomium. Slaat u Deut.25 er maar eens op na. Deze wet bepaalt dat als een broer sterft zonder een zoon te hebben gekregen bij zijn vrouw, de broer van de gestorvene de vrouw van de overleden broer tot echtgenote moet nemen." Hij moet," zo staat er: "Met haar slapen, hij moet haar tot vrouw nemen en de zwagerplicht tegenover haar vervullen. De eerste zoon die zij dan baart geldt dan als zoon van zijn gestorven broer." Wanneer hij dat weigert dan moeten volgens vers 8 "de stadoudsten hem erop aanspreken. Als hij dan toch nog weigert zijn zwagerplicht te vervullen dan moet de vrouw ten overstaan van de oudsten op hem afgaan, hem zijn sandaal uitrekken en hem in het gezicht spuwen, waarbij zij hem toevoegt: "Zo vergaat het de man die zijn broer nageslacht onthoudt. En bij de Israëlieten zal zijn familie bekend staan als de familie zonder schoen"(vers 8-10).

Moeten we niet hoognodig een wet in het parlement behandelen die het de Nederlandse banken verbiedt om rente te vragen over uitgeleend geld aan Nederlanders, zoals Deut. 23:20 ons voorschrijft? Overigens mag dat wel als ze geld uitlenen aan buitenlanders volgens vers 21. Zullen onze fruittelers er genoeg mee nemen wanneer we iedereen die door hun boom-wijngaard loopt, toestaan om zich tegoed te doen aan alles wat er aan bomen en struiken hangt volgens Deut. 23:25?

Wat denkt u van de oudtestamentische wetten in Leviticus 19: 23 die de besnijdenis van jonge mannelijke kinderen voorschrijven? Paulus rekent daar trouwens al mee af. Leest u maar eens 1 Kor.7:19; Gal. 5:6; 6:15. Of van de uitvoerige wetgeving die een menstruerende vrouw tot onrein wezen verklaart en derhalve niet mag worden aangeraakt. Zelfs de stoel waarop ze heeft gezeten en ieder voorwerp dat ze gedurende die dagen heeft aangeraakt is zo onrein dat degene die ermee in aanraking komt onrein ritueel onrein is (Lev. 15:19-31) . Trouwens er staan in dat hoofdstuk identieke wetten over de onreinheid van een man na een zaadlozing (Lev.15: 1-19)

Ik ga er trouwens van uit dat niemand nog ijvert voor de handhaving van de tempelwetten die het geheel van offeranden in de tempel regelden maar ook het kerkelijke jaar van tempelfeesten, die we voornamelijk in het boek Leviticus kunnen vinden.

Wie verder gaat snuffelen in de eerste bijbelboeken van het Oude Testament zal het niet moeilijk vallen om deze lijst met wetten en bepalingen, die niet meer als handhaafbaar beschouwd kunnen worden, aan te vullen. De Mozaïsche wetten van Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium bevatten een groot aantal voorschriften, wetten en richtlijnen die wij als niet meer als van kracht in onze dagen beschouwen en dus niet meer letterlijk kunnen nemen. Ze golden als zeer vooruitstrevend in de dagen dat ze in opdracht van God door Mozes werden opgeschreven en hadden in die dagen zeker nut, maar inmiddels zijn ze verjaard. Met andere woorden, we kunnen ze niet meer letterlijk nemen.

Het zal een ieder, ook de meest orthodoxe bijbelgelovige, duidelijk zijn dat we het rechtsbeginsel zoals we die kunnen lezen in Exod. 21:24 ; Lev. 24: 20 en Deut. 19:21: "Een oog voor een oog, een tand voor een tand," onmogelijk in ons land kunnen toepassen. Dit Mozaïsche rechtsbeginsel is verdedigbaar in de nomadische samenleving van het midden oosten van een duizend jaar voor Christus. Toen bestond er niet zoiets als een rechtsstaat met een onafhankelijke rechterlijke macht, een politieapparaat en gevangenisstelsel onder controle van de overheid. Direct voor een ieder begrijpelijke sancties op een overtreding waren nodig voor een nomadenstam rondzwervend in een woestijn. Maar dit rechtsbeginsel kan en mag niet meer in onze moderne weg maatschappij worden toegepast. Dit geldt vanzelfsprekend ook voor de wetten over de "bloedwreker," die de plicht heeft een moordenaar te doden zodra hij deze aantreft. Daaruit volgt weer de wet over de vrijsteden waar een ieder die schuldig is aan de dood van een medemens zonder dat hij de intentie had iemand te doden kon vluchten voor de "bloedwreker" (Num. 35).

Met de wetten die bepalen hoe bezittingen vererfd worden na de dood, zoals we die vinden in Num.36, kunnen we tegenwoordig ook niet meer bij een notaris aankomen.

Nu is er een merkwaardige uitzondering die sommige fundamentalistische christenen maken voor de regel in Deut. 22:5. Daar staat: "Een vrouw mag geen kleren en attributen van een man dragen en een man geen vrouwenkleren dragen." Op grond van deze regel wordt het in bepaalde orthodox gereformeerde kringen meisjes niet toe gestaan in lange broek naar school te gaan of bij sport shorts te dragen. Ook in onze kerk heeft dat in het verleden ook nogal eens gespeeld. Afgezien van het feit dat het tegenwoordig niet meer zo gemakkelijk is om te bepalen wat nu precies mannen- of vrouwenkleding is, geeft dit blijk van een grote mate van inconsequentie. Als deze regel nog toegepast moet worden, dan moet men consequent zijn en het hele corpus aan Mozaïsche wetten uit de Thora als geldig aanvaarden. Men kan niet selectief gaan shoppen in die wetgeving. Of je aanvaardt ze allemaal of allemaal niet. Het geeft geen pas ze allemaal te negeren behalve de regel in Deut. 22:5.

Nu kent de adventistische theologie een heel plausibel antwoord op de vraag of we de Mozaïsche wetten van het Oude Testament al dan niet letterlijk moeten nemen. We delen de wetten die in de bijbelboeken van de Pentateuch(de eerste 5 boeken van het oude testament) staan, in een drietal delen in.

De codex ceremonialis,

De codex judicialis,

De codex moralis.

De eerste, de *codex ceremonialis*, is de ceremoniële wet die de tempel-ceremonieën en riten, inclusief de wetten over het offeren van offerdieren, bevatten.

Ze bevatten eveneens alle joodse tempelfeesten en vierdagen. De tweede, de *codex judicialis* is in feite de wetgeving waarover we het hierboven gehad hebben. Het is in feite de burgerlijke wetgeving die de seculiere samenleving van het volk Israël moesten regelen. Want het volk Israël was naast het uitverkoren volk van God ook een gewoon land met wetten die het maatschappelijke verkeer regelden. De *codex moralis*, is de zedenwet zoals we die in Exodus 20 vinden en in Deuteronomium 5. De "decaloog" of wel de "tien geboden."

Nu zijn adventisten trouwens niet de bedenkers van deze indeling. Melancton, de trouwe vriend en opvolger van Luther, heeft deze driedeling al in de zestiende eeuw gepubliceerd. Melancton was overigens niet de eerste de beste. Hij was classicus en theoloog. Zijn belangrijkste bijdrage aan het protestantisme heeft hij geleverd als opsteller van de Augsburgse confessie, in feite de grondwet van het Lutheranisme.

Van de eerste corpus aan wetten, de ceremoniële wet, zeggen we dat deze niet meer geldig zijn en derhalve volledig genegeerd kunnen worden. Al die tempelceremoniën wijzen op Christus en diens verzoenend offer op Golgota. Deze wetten worden ook wel "schaduwetten" genoemd. Omdat ze bedoeld zouden zijn als de voorafschaduwing van de kruisdood van Christus. Op het moment dat Jezus stierf aan het kruis verloren al die wetten hun zeggingskracht. Hij heeft ze met zich aan het kruis genageld zegt Paulus (Kolossenzen 2:14) Dit werd duidelijk toen op het moment dat Christus aan het kruis stierf iets ongehoords gebeurde. Het voorhang, het gordijn, tussen het eerste deel van het heiligdom, het "heilige" en het tweede deel, het "heilige der heilige," dat door geen mens ooit mocht worden betreden met uitzondering van de hogepriester tijdens de ceremoniën op grote verzoendag, scheurde volledig van boven naar beneden doormidden. Let op "van boven naar beneden" daarmee wilden de evangelisten aangeven dat dit "doormidden scheuren," volgens hen nooit door menselijk handelen kon zijn veroorzaakt, maar uitsluitend door het ingrijpen van God zelf (Matt.27:51. Marc.15:38. Luk.23:45). Het was alsof God hiermee wilde mededelen dat vanaf dat moment de ceremoniële wetten hun zeggingskracht hadden verloren.

Van de tweede groep wetten, de *codex judicialis* kunnen we zeggen dat die ophielden toen Israël als natie verdween uit de geschiedenis. Als het land, waarin haar wetten de samenleving regelden, ophoudt te bestaan verliezen deze wetten vanzelfsprekend hun geldigheid. Dus die hele complexe reeks van wetten en verordeningen, waaruit we hier boven allerlei voorbeelden hebben aangehaald, zijn slechts een verslag van de wijze waarop de samenleving van het Oude Israël was georganiseerd, toen het nog het uitverkoren natie, het volk van God, was. Het waren in feite nationale wetten die golden voor de inwoners van de staat Israël zoals die in oudtestamentische tijden functioneerde. Dat is nu definitief verleden tijd. Het oude Israël als natie bestaat al bijna 2000 jaar niet meer en het moderne Israël dat in 1948 werd gesticht heeft niets met die oude wetten uit de Thora van

doen. Het is een moderne seculiere staat vergelijkbaar met die van West Europa; gebaseerd op de trias politica van Montesquieu. Overigens iets wat sommige orthodoxe fundamentalistische joodse groeperingen ten zeerste betreuren.

De *codex moralis*, is de morele wet, die de moraal, de ethiek van het kind van God weergeeft. Deze is echter van een geheel andere orde. Deze zedewet vinden we in Exodus 20, en in Deut. 5 in de Tien Geboden. Dit is een wet die de omgang met God regelt in de eerste vier geboden en de omgang tussen de mensen onderling in de laatste zes geboden. Een universele wet voor alle mensen en volkeren van alle tijden. Er is in een rabbijnse traditie die verhaalt dat de tien geboden, toen ze eenmaal uitgesproken waren, verschenen in zeventig talen tegelijk, opdat ze in de gehele wereld door een ieder konden worden begrepen en nageleefd. Deze wet heeft eeuwigheidswaarde en blijft dus bestaan in alle eeuwigheid en houdt voor altijd zijn geldingskracht voor ieder mens ongeacht geslacht of ras, waar ook ter wereld. Zie b.v. Joh. 15:10. Zei Jezus niet dat zolang de hemel en de aarde bestaan elke jota, elke tittel van de wet van kracht blijft? Te vinden in Matt.5:17-20.

Nu kennen wij als adventisten nog een vierde categorie van wetten; die we ook als nog geldig in onze dagen beschouwen. Dat zijn gedragsregels die wij beschouwen als de "gezondheidswetten." Daarbij doelen we op de Bijbel gedeelten die onderscheid maken tussen reine en onreine dieren. Het eten van het vlees van reine dieren wordt daarin toegestaan en het eten van het vlees van onreine dieren verboden. We vinden die regels in Lev.11 en Deut.14 zie ook Lev. 20:25.

Nu zullen de criticasters wellicht meteen betogen dat dit uiteenrafelen van wetten in de Thora, de vijf boeken van Mozes, nogal discutabel is. Bovendien lijkt het losmaken van de spijswetten uit het geheel van rituele wetgeving, de z.g. ceremoniële wetten, nogal kunstmatig. Zitten er niet veel meer regels in het geheel van rituele (ceremoniële) wetten die als gezondheidswetten kunnen worden aangemerkt? Zoals b.v. de wetten over het omgaan met aas en dode lichamen van mensen, de vele wassingen, de regels over het omgaan met mensen die lijden aan besmettelijke huidziekten zoals b.v. melaatsheid. Is er niet veel meer voor te zeggen dat het principe van gezond en verantwoord leven meer gebaseerd moet zijn op de opvatting dat de mens zijn lichaam als een tempel van God dient te zien en zich derhalve onthoud van datgene waarvan hij weet dat het die tempel, het lichaam, schade toebrengt? (1 Kor.6:19) Dan beroepen we ons op het Nieuwe Testament en laten die oudtestamentische mozaïsche wetten voor wat ze zijn. Vanuit dat nieuwtestamentische principe valt echter veeleer het afzien van vlees als voedsel in het algemeen te verdedigen, dan de indeling in reine en onreine dieren? We hoeven ons dan ook niet het hoofd te breken over wat ritueel is in de boeken van Mozes en wat niet. Nu ben ik mij er terdege van bewust dat Paulus toen hij dat zesde hoofdstuk in de eerste brief aan de Korinthiërs schreef het helemaal niet had over het al dan niet mogen eten van het vlees van bepaalde dieren. Paulus had het hier over ontucht en hoererie, want dat tast het lichaam aan en is een zonde tegen het

eigen lichaam, dat gezien moet worden als een tempel van de heilige Geest. Hij had daartegen zelf geen bezwaar tegen het eten van vlees van dieren, mits het niet van aan heidens goden geofferde dieren afkomstig was. Desondanks kunnen we de formulering van Paulus (volgens mij) wel degelijk zo begrijpen dat, omgaan met het menselijke lichaam als een tempel van de heilige Geest, ook in bredere zin van toepassing is op datgene wat we met ons lichaam uitspoken. We lezen hier iets over een duidelijk bijbels beginsel. Het principe dat we onze van God verkregen tempel, het lichaam, niet bewust mogen verontreinigen, aantasten en beschadigen. En daarvan is sprake indien we er iets instoppen waarvan we inmiddels weten dat het schade toebrengt aan die tempel. Daarop berust ook ons standpunt inzake drugs, alcohol en tabak.

Nu lijkt het alsof we het probleem over het al dan niet letterlijke toepassen van verordeningen en wetten die we in de Bijbel kunnen vinden hebben opgelost. Maar is dat zo?

Want nu doemt levensgroot de vraag op wat doen we met de voorschriften over gedrag en leven die we vinden in het Nieuwe Testament? Die zijn allemaal opgesteld na de dood van Christus; voornamelijk terug te vinden in de door de apostel Paulus geschreven zendbrieven. Die regels over gedrag kunnen dus geen ceremoniële voorafschaduwingen zijn van de offerdood van Christus. Evenmin kunnen ze beschouwd worden als bestuurlijke wetten van het oude Israël. Onmiddellijk dient zich nu de vraag aan; of we deze nu dus wel letterlijk of niet dienen te nemen.

Wat denkt u bijvoorbeeld van het besluit van de eerste conferentie van de apostelengroep die we beschreven vinden in Hand.15.? Vlees eten mag, volgens dit Schriftgedeelte, maar het mag niet afkomstig zijn van dieren die aan de afgoden geofferd zijn en bovenal (daarover mag geen twijfel bestaan) er mag absoluut geen bloed meer in zitten. Zitten we dan toch niet weer opgescheept met ritueel slachten, zoals de joden die al eeuwen lang toepassen? Of kan dit anders worden begrepen?

Wat te denken van de uitspraken in Hebr.13, die in feite echtscheiding verbiedt. Het gaat daar over de plicht van een christen om het huwelijk in ere te houden: "In **alle** omstandigheden." Dit staat nog duidelijker geformuleerd in 1 Kor.7.: "De Heer geeft het volgende gebod: een vrouw mag niet scheiden van haar man (is ze al gescheiden, dan moet ze dat blijven of zich met haar man verzoenen), en een man mag zijn vrouw niet weg sturen" (vers 10 & 11). Hierbij Hoe rijmen we dat met hetgeen ons *Kerkelijk Handboek* over "echtscheiding" zegt? In oude tijden leidde overspel en echtscheiding in onze kerk onverbiddeijk tot een uitsluiting en het ontnemen van het lidmaatschap van de kerk. We zijn echter ingehaald door de realiteit die betekent dat ook in onze kringen huwelijken soms stuklopen en worden ontbonden. In de Verenigde Staten is statistisch vastgesteld dat er geen verschil is tussen het aantal echtscheidingen binnen onze kerk en buiten onze kerk in de Amerikaanse samenleving. Wij hebben dat uiteindelijk kerkrechtelijk opgelost door

in de *Church Manual (Kerkelijk Handboek)* een clausule op te nemen die bepaalt dat het opnieuw opnemen van leden die eens zijn geroyeerd op grond van een echtscheiding wel kan, maar alleen kan geschieden na een herdoop en nadat men raad heeft ingewonnen bij conferentie- of uniebestuur. Daarna kan men echter nooit meer een ambt binnen de kerk vervullen waaraan ordinantie is verbonden: "unless by very careful council." Hier lijkt men zich te baseren op de wat Jezus eens zei in Matt. 19:3-9.

In hetzelfde hoofdstuk van de 1^e brief aan de Korintiërs geeft Paulus als zijn persoonlijke mening weer dat het voor iemand die besloten heeft een bedienaar van het evangelie te worden, beter is om niet te huwen. Want: "Een ongetrouwde man draagt zorg voor de zaak van de Heer en wil de Heer behagen. Een getrouwde man draagt zorg voor aardse zaken en wil zijn vrouw behagen, dus zijn aandacht is verdeeld." Hierop berust in de Rooms Katholieke kerk de verplichting tot het celibaat voor alle ambtsdragers. Een verplichting die echter door Paulus niet beschouwt als geldig voor elke evangeliedienaar, want verderop klinkt Paulus privémening door. "Wie trouwt doet goed, maar wie niet trouwt handelt beter."

Maar als we verder gaan bladeren in de epistels van de grote heidenapostel dan stuiten we onmiddellijk op diens uitspraken over de positie van de vrouw. Allereerst valt ons de tekst op in Korintiërs 11:14. Daar lezen we dat lang haar een man te schande maakt, terwijl het de vrouw tot eer strekt en dan komt in vers 15: "Het haar van de vrouw is haar gegeven om een hoofdbedekking te dragen." Daarmee onderstreept Paulus nog eens wat hij in ver 13 al heeft gezegd in de retorische vraag: "Is het gepast dat een vrouw met onbedekt hoofd tot God bidt?" Uit vers 18 van datzelfde hoofdstuk blijkt dat Paulus daarop hartgrondig **nee** zegt. Trouwens aan het begin van het hoofdstuk stelt de apostel al dat het een schande is als een man met bedekt hoofd tot God bidt: "Maar een vrouw maakt haar hoofd te schande wanneer ze met onbedekt hoofd bidt of profeteert." Wanneer u het gehele hoofdstuk leest dan komt u nogal wat tegen waarmee de geëmancipeerde vrouw van heden ten dage allerminst kan instemmen. Wat te denken van een tekst als 1 Kor.11:3. "Christus is het hoofd van de man, de man het hoofd van de vrouw en God het hoofd van Christus." Of vers 7 & 8 "Een man mag zijn hoofd niet bedekken omdat hij Gods beeld en luister is. De vrouw is echter de luister van de man (De man is immers niet uit de vrouw voortgekomen maar de vrouw uit de man; en de man is niet omwille van der vrouw geschapen, maar de vrouw omwille van de man)." Maar het kan nog erger. Slaat U de brief aan de Efeziërs er maar eens op na. Efez.5: v.a. 21. "Vrouwen erken het gezag van uw man als dat van de Heer, want een man is het hoofd van zijn vrouw, zoals Christus het hoofd is van de kerk. En zoals de kerk het gezag van Christus erkent, zo moeten vrouwen in ieder opzicht het gezag van hun man erkennen."

Ik kan me nog herinneren, uit mijn kindertijd, dat (gebaseerd op deze schriftuurplaatsen in het brief aan de Korintiërs) van vrouwen die lid wilden

worden van onze kerk werd geëist dat zij beloofden hun haar niet meer af te knippen. Zoals ook de bij de doop aan de dopelingen, voor zover ze niet gehuwd waren, werd gevraagd om te beloven nimmer met iemand te trouwen die niet tot onze kerk behoorde op grond van 2 Kor. 6:14. Hetgeen tot tal van ongehuwde verbitterde oudere zusters in onze kerk heeft geleid. Er waren in hun gemeente voor hen geen geschikte huwelijkskandidaten beschikbaar toen ze in de huwbare leeftijd waren gekomen en ze voelden zich op grond van hun eenmaal gedane belofte verplicht ongehuwd en kinderloos door het leven te gaan.

Erger wordt het nog wanneer we 1 Kor. 14 v.a.34 er eens op naslaan. Wat we daar lezen over de rol van de vrouw in de kerk, is voor ons onbegrijpelijk. "Vrouwen moet gedurende uw samenkomsten zwijgen. Ze mogen niet spreken, maar moeten ondergeschikt blijven zoals in de wet staat. Als ze iets willen leren moeten ze het thuis aan hun man vragen, want het is een schande voor een vrouw als ze tijdens een samenkomst spreekt". Verderop wijft hij dat de lezer nog eens in door te zeggen: "wat ik u schrijf is een bevel van de Heer." Bladert u eens door naar hetgeen de grote heidenapostel als richtlijn doorgeeft aan zijn leerling Timoteüs. In de eerste brief aan Timoteüs 2:11. "Een vrouw dient zich gehoorzaam en bescheiden te laten onderwijzen; ik sta haar dus niet toe dat ze zelf onderwijst of gezag over mannen heeft." Zegt de grote heidenapostel ons niet heel duidelijk dat we op geen enkele manier een vrouw op de kansel mogen toestaan? Als we dit letterlijk zouden opvatten is zelfs deelname aan de sabbatschool voor de vrouw verboden, want ze moet volgens deze uitspraak van Paulus zwijgen in de kerk. Hij noemt het zelf schande als ze het zou wagen in de kerk tijdens de dienst het woord te nemen. Ouderling over een gemeente zijn is dus volgens Paulus onmogelijk. Ze mag immers geen gezag over mannen hebben. In mijn proponenten tijd in Den Haag ontstond er zowat een opstand tijdens een huishoudelijke vergadering omdat het benoemingscomité het had gewaagd een paar zusters voor te stellen als "sabbatschoolleeres." Iets wat we ons nu niet meer kunnen voorstellen. Tegenwoordig kent onze kerk (heel goede) sabbatschoolgespreksteren en vrouwelijke sabbatschoolleiders, vrouwelijke ouderlingen en vrouwelijke predikanten die de sacramenten als doop en avondmaal bedienen. Overigens kan nog worden vermeld dat de Staatkundig Gereformeerde Partij en de vleugel in de orthodox gereformeerde gemeenten die zij vertegenwoordigen, op deze teksten haar opvattingen ten aanzien van de rol van de vrouw in het maatschappelijke verkeer baseert.

Hoe kan dat verklaard worden? Want dit lijkt toch duidelijk in tegenspraak met de zoeven geciteerde bijbelteksten. Waarom beschouwen we bepaalde voorschriften zoals we die kunnen vinden in het Nieuwe Testament als niet meer van kracht?

Wanneer we het (door Review and Herald uitgegeven) *Seventh-day Adventist Bible Commentary* erop naslaan staat er bij de hierboven aangehaalde uitspraken van

Paulus in de brief aan de Korintiërs het volgende commentaar." Het werd in die dagen, zowel in joodse als in Griekse kringen, geacht tot de goede zeden te behoren wanneer vrouwen in het openbaar zich op de achtergrond hielden en werd het als uiterst ongepast ervaren als vrouwen zich "in public affairs" op de voorgrond drongen. Wanneer men in de jonge kerk van deze toentertijd bestaande gedragsregels zou afwijken zou dat: "be looked upon as disgraceful and would bring reproach upon the church." De gemeente in Korinte had bovendien kennelijk nog een extra probleem. In die gemeente was de boel uit de hand gelopen omdat daar vrouwen in de eredienst verschenen die beweerden de Geest te hebben ontvangen en luidkeels de erediensten verstoorden. Paulus voelde zich geroepen om de gemeente erop te wijzen dat dit de kerk in opspraak bracht. Dit gedrag diende niet meer getolereerd te worden en in overeenstemming gebracht te worden met de gebruiken in de andere christelijke gemeenten elders in de wereld.

Een soortgelijk commentaar lezen we bij de teksten in Korinte 11 ten aanzien van de hoofdbedekking van vrouwen in de eredienst. Paulus stelt daar dat men in de kerk zich dient aan te passen aan het gebruik van die dagen ter plaatse. Korinte was nu eenmaal een Griekse stad en in de Griekse cultuur gold het voor een vrouw als ongepast om in de Griekse tempel tijdens erediensten met onbedekte hoofd te verschijnen. Daarom zou het ongepast zijn voor christenvrouwen om met onbedekt hoofd ter kerke te gaan. Dat zou volkomen verkeerd worden begrepen. Op gelijke wijze raadt Paulus de mannen in die Griekse stad aan, om bij het aanbidden van God op de wijze die gebruikelijk was in de heidense tempels van Korinte, het hoofddekseel af te nemen. Algemeen schreef de etiquette daar toen voor dat men het hoofd ontblootte in de aanwezigheid van een autoriteit. In gelijke mate diende men dit te doen dit tegenover God in de erediensten. De gulden regel die Paulus dus stelt is volgens ons adventistisch bijbelcommentaar is : "Een volgeling van Jezus dient zich in gedrag en omgangsvormen aan te passen aan de cultuur van die tijd op die bepaalde plaats." Daaruit volgt dan vanzelfsprekend ook dat als die plaats, tijd en cultuur veranderen ook het gedrag van de christen kan veranderen en zich dient aan te passen. Uiteraard zolang dit niet betekent dat men handelt in strijd met Gods eeuwige universele geboden.

Hoezeer ik het ook met deze uitleg van de woorden van Paulus in onze adventistische bijbelcommentaar eens ben, meen ik toch te moeten opmerken dat we hier een hermeneutische methode gebruiken die grote consequenties kan hebben voor het verstaan van vele uitspraken van Paulus in andere schriftuurplaatsen van het nieuwe testament. We stellen namelijk dat deze teksten over de rol van de vrouw in de kerk: "culturally conditioned" zijn. Dat betekent dus dat deze Schriftgedeelten cultureel bepaald zijn. Ze hadden zeggingskracht in die dagen; gebaseerd op toestanden die in die dagen bestonden. Derhalve kan het zijn dat ze als niet meer van toepassing in onze dagen kunnen worden aangemerkt. Impliciet zeggen we daarmee dat wij in een andere cultuur en tijd leven. De rol van de vrouw

is nu wezenlijk anders als in de dagen van Paulus. Daarom kunnen wij deze uitspraken van Paulus over de plaats van de vrouw in de kerk rustig naast ons neerleggen. Dit kunnen we met geen mogelijkheid meer letterlijk toepassen gezien de volkomen veranderde situatie van de een en twintigste eeuw. Nu is de rol van de vrouw volkomen gelijk is aan die van de man, en dus dient ook de plaats van de vrouw in onze kerkelijke organisatie gelijk te zijn aan die van de man. Dit lijkt heel plausibel. Maar neemt U nu eens de teksten in 2 Timoteüs die we hierboven hebben aangehaald. Onze kerk leert dat het de vrouw niet past om sieraden te dragen. We beroepen ons dan o.a. op een uitspraak van Paulus op dat Schriftgedeelte in 2 Tim. Dit keer op vers 9-11. Daar lezen we: "Ook wil ik dat vrouwen zich waardig, sober en ingetogen kleden. Ze moeten niet opvallen door een opzichtige haardracht, dure kleding, goud of parels maar door goede daden, zoals gepast is voor vrouwen die zeggen dat ze God eren." Maar direct daarachter aan komt vers 11. In een adem voegt Paulus eraan toe: "Een vrouw dient zich gehoorzaam en bescheiden te laten onderwijzen;" dan (vers 12) "ik sta haar dus niet toe dat ze zelf onderwijst of gezag heeft over mannen." De vraag is nu: valt het uit te leggen dat in het 2^e hoofdstuk van de brief aan Timoteüs vers 9 tot 11 letterlijk moeten worden genomen, geldig ook voor onze tijd, en dat vanaf vers 12 tot 15 de teksten 'culturally conditioned' zijn? Niet meer van toepassing voor onze moderne tijd. Worden zo de geschriften van Paulus niet een soort grabbelton waaruit we opvissen wat ons aanstaat en datgene wat ons niet aanstaat tot cultureel geconditioneerd verklaren en derhalve niet meer geldig voor onze dagen? Vers 9-11 moeten we die dan wel letterlijk nemen en vers 12 tot 15 niet meer?

Wat is de implicatie van onze exegese van de Schriftgedeelten in de brieven van Paulus die over de rol van de vrouw in de kerk handelen? De consequentie hiervan is dat we een bepaalde hermeneutische sleutel hebben gebruikt bij de uitleg van die uitspraken van Paulus die exegetische gevolgen heeft voor het verstaan van vele van de andere uitspraken van Paulus. Deze sleutel kunnen we, zonder het verwijt van selectief gebruik van de Bijbel te maken, niet beperken tot Paulus' uitspraken over de rol van de vrouw. We dienen ons nu voortdurend af te vragen of we deze ook niet moeten toe passen bij de exegese van andere uitspraken van de apostel in zijn zendbrieven. Neem nu eens de uitspraak van Paulus in Timoteüs 2:9-11, (hierboven aangehaald in verband met de rol van de vrouw in de kerk) waarop baseren we dat deze wel (culturally conditioned) cultureel bepaald zijn, derhalve naast ons neer kunnen leggen, en de rest van het hoofdstuk niet? Moeten we niet het hele Schriftgedeelte, inclusief de uitspraken over het dragen van versierselen van goud en zilver door de vrouw, als cultureel bepaald zien? In die dagen waarin deze uitspraak van Paulus werd gedaan was het bij de rijke Romeinen gebruikelijk dat men de rijkdom toonde in het dragen van kostbare sieraden. Hoe meer goud en edelstenen men zijn echtgenote liet dragen hoe hoger in de rangorde. Zo wilde men door uiterlijk vertoon indruk maken op de omgeving. Daar horen we, volgens

Paulus, als volgelingen van Jezus niet aan mee te doen. Een opvatting die wij als adventisten volledig onderschrijven. De vraag is alleen waarmee proberen de mensen in onze dagen indruk te maken op de omgeving? Dat is zeker niet meer het omhangen van de vrouw met gouden sieraden vol edelstenen. Als we het woord van Paulus letterlijk zouden nemen is de vrouw die met een armband van een paar tientjes rondloopt niet in overtreding, zolang die maar niet van goud of zilver zijn. Wij hebben dit woord van Paulus zo uitgelegd dat het slaat op het door de vrouw dragen van sieraden in het algemeen. Al zou ze een halsketting van plastic dragen van nog geen tientje, ze handelt in strijd met onze opvattingen. Een Cartier-horloge van duizend gulden is echter niet in strijd met onze principes. De vrouw die een armband van een tientje draagt negeert onze beginselen maar de man die er naast loopt met een gouden horloge van Rolex van tien duizend euro, handelt volledig conform diezelfde beginselen. Horloges zijn geen sieraden maar gebruiksvoorwerpen, zo zegt men in onze rijen. Is de uitspraak van Paulus niet zozeer een verbod op versierselen voor de vrouw maar niet veeleer bedoeld om en ons als christenen te vermanen, opdat we niet zullen toegeven aan de neiging om door uiterlijk vertoon indruk te maken op onze medemensen? Voor de christen zijn er andere zaken waarop wij ons dienen te onderscheiden van de wereld. Uiterlijk vertoon hoort daar niet bij. In de dagen van Paulus was het voornamelijk door het dragen van goud en kostbare edelstenen. In onze dagen zijn sieraden lang niet meer het enige waarmee mensen trachten te imponeren. Het gaat derhalve niet zozeer om de letterlijke tekst van deze bijbelcitataten maar om de inhoud, de strekking. Zoals dat ook gezegd kan worden over de woorden van Paulus over huwelijk en de rol van de vrouw in de kerk. Men moet rekening houden met de omstandigheden en de tijd waarin deze woorden werden neergeschreven en daarmee deze niet al te letterlijk nemen.

Maar hoe moeten we de woorden van Paulus dan opvatten in Romeinen 1 vers 26- 28. Daar lezen we: " Daarom heeft God hen uitgeleverd aan ontterende verlangens. De vrouwen hebben de natuurlijke omgang verruild voor de tegennatuurlijke, en ook mannen hebben de natuurlijke omgang met vrouwen losgelaten en zijn in hartstocht voor elkaar ontbrand. Mannen plegen ontucht met mannen; zo worden ze ervoor gestraft dat ze van God zijn afgedwaald." En aan het eind van vers 28 staat;" God heeft hen overgeleverd aan hun eigen onbetrouwbaarheid en ze doen wat verwerpelijk is." Paulus laat het daarbij niet en gaat verder nog meer zaken opnoemen die verwerpelijk zijn en eindigt het hoofdstuk met de woorden : "En hoewel ze het vonnis van God kennen en dit alles weten dat dat mensen die dergelijke dingen doen de dood verdienen, doen ze toch. Sterker nog, ze juichen het zelfs toe dat anderen het ook doen." Dat liegt er niet om. Paulus veroordeelt in dit Schriftgedeelte iedere vorm van homoseksualiteit in de meest sterke bewoordingen. Deze uitspraak van Paulus heeft eeuwen lang de houding van

christenen tegenover homoseksualiteit bepaald. Het was tegennatuurlijk, duivels en mocht niet in de kerk worden getolereerd.

Stel dat we ook op deze uitspraken van de grote heidenapostel de homiletische sleutel toepassen die we ook gebruikten om de woorden van Paulus over de rol van de vrouw in de kerk te verstaan? Kunnen we ook van de opvattingen van Paulus over homofilie beschouwen als “culturally conditioned,” cultureel bepaald? Dat is zeker niet onmogelijk. Paulus wist van homoseksualiteit niet wat wij er tegenwoordig over weten. Voor hem was het een verwerpelijke tegennatuurlijke geaardheid die bovendien sterk verbonden was met de vruchtbaarheidsritussen in de afgoden tempels van het midden oosten. Wat overigens ook al het geval was in het Oude Testament. Het volk Israël kwam bij de intocht in het beloofde land, vanuit Egypte, in aanraking met allerlei vruchtbaarheidriten (de z.g. sacrale prostitutie) die in de Baältempels gevierd werden. De z.g. Astarte cultus. In het land waarin ze binnentrokken stonden overal opgerichte palen die de vruchtbaarheid symboliseerden, die de zonnegod in een seksueel gearde eredienst verwekte bij de godin van de aarde. Tijdens deze ritten voerden priesters bij elkaar seksuele handelingen uit. Hoe gevaarlijk deze heidense erediensten voor Israël indertijd geacht werden blijkt overduidelijk uit Deuteronomium 20:18.

Paulus ontdekte, tot zijn ontzetting, dat deze ritten nog steeds bestonden en vooral in Klein Azië, waar hij rondreisde om het evangelie te verkondigen. Hij waarschuwde de eerste christenen hiervoor en bezwoer hen hiervan afstand te nemen.

Paulus ging van het standpunt uit dat alle mensen van nature heteroseksueel zijn en derhalve seksueel gericht op de andere sekse. Gericht zijn op de eigen sekse was een af te keuren keuze voor een tegennatuurlijke seksualiteit. In zijn ogen was het een volkomen af te wijzen immorele perversiteit die alleen maar een duivelse oorsprong kon hebben en bovendien verbonden was met afgoderij. Voor hem was het duidelijk: deze vorm van seksuele geaardheid diende men af te keuren en daarmee diende een christen zich niet in te laten.

Wij weten in de 21^e eeuw inmiddels veel meer dan Paulus in zijn dagen over homoseksualiteit. Wij weten nu dat homoseksualiteit een seksuele geaardheid is, waarmee bepaalde mensen geboren worden. De homofile mens heeft geen tegennatuurlijke geaardheid maar is van juist van nature gericht op de eigen sekse. Er is niet voor gekozen, maar is ermee geboren zoals mensen geboren worden met zwart haar of blond haar, met blauwe ogen of met bruine ogen, met een blanke huid of een getinte huid. De homofile mens heeft geen keuze gehad, het is hem overkomen. Het is hem opgelegd en hij moet er in de rest van zijn leven mee leren leven. Een moeilijke opgave in een wereld waarin heteroseksualiteit de norm is. Veel geleerden hebben gepoogd te achterhalen wat de seksuele gerichtheid bij de mens veroorzaakt. De seksuele geaardheid is gebleken al bij de geboorte in aanleg

aanwezig te zijn. Wat is daarvan de oorzaak? Wat is hierbij bepalend, hoe ontstaat het? Men is er in wetenschappelijke kringen nu wel zo langzamerhand over eens dat de seksuele geaardheid al gevormd wordt wanneer de foetus nog in het moederlichaam is. Homoseksualiteit, zo gaat de redenering, is daarbij een vorm van "genderomkering" die al voor de geboorte onder invloed van de hoeveelheid testosteron in het moederlichaam ontstaat. Een te lage testosteron spiegel in het bloed van de zwangere vrouw tijdens haar zwangerschap maakt dat de hersenen van de mannelijke foetus vervrouwelijkt en een te hoge testosteronspiegel die van een vrouwelijke foetus vermannelijkt. De oorzaak wordt door sommige geleerden ook gezocht in het *amygdala* in de hersenen waar het emotiecentrum van de mens gesitueerd is. Samen met de hypothalamus (waar onder andere seksueel gedrag wordt geregeld) veroorzaakt het de gerichtheid op de eigen of op de andere sekse. Dat homoseksualiteit voor de geboorte ontstaat onder invloed van het testosteron gehalte in het lichaam van de draagmoeder is inmiddels een hypothese die door de meeste geleerden als vrij goed bewezen wordt geacht. Wat dit veroorzaakt is nog niet helemaal duidelijk.

Dit wetende kunnen we dan nog wel een mens veroordelen en verdoemd verklaren als deze in de ontwikkeling tot de volwassenheid blijkt homofiele gevoelens te hebben? Natuurlijk niet. Paulus opvatting over homoseksualiteit waren gekleurd door wat hij zag in de heidense tempels als afgodische vruchtbaarheidsrituelen. Een volgeling van Christus mocht zich daarmee niet inlaten. Hij sprak er zijn afschuw over uit. Deze uitspraken zijn duidelijk. Maar de vraag die we kunnen stellen is: kunnen we die uitspraken van Paulus als 'culturaly conditioned' (cultureel bepaald) beschouwen? Net als de uitspraken van de apostel over de rol van de vrouw in de kerk?

Gelukkig zijn we als kerk al zo ver dat we begrijpen dat men de homoseksuele medemens niet mag veroordelen. We beseffen inmiddels dat het niemand kwalijk kan worden genomen wanneer is gebleken dat men deze seksuele geaardheid heeft. We begrijpen inmiddels dat het niet een verderfelijk psychisch pathologisch verschijnsel is waarvoor je behandeld kan worden en daarna genezen kunt worden verklaard. We weten dat er geen therapie bestaat om hiervan te genezen, want het is geen ziekte. We kunnen dus niet eisen dat iemand met homoseksuele aanleg eerst een therapie moet ondergaan, en genezen verklaard moet worden van deze geaardheid, alvorens sprake kan zijn van opname in onze kerk. We weten dat we niet kunnen eisen dat men de homoseksualiteit afzweert en uit het leven bant alvorens lid te kunnen worden van onze kerkgemeenschap. We aanvaarden in de kerk de homoseksuele medemens als gelijke te midden van de medebroeders en zusters van onze kerkgemeenschap. We eisen echter nog steeds iets van hen wat niet gering is. Namelijk zich te onthouden van homoseksuele gedrag. Dat men deze geaardheid heeft, kan men niet helpen maar men mag er niet aan toegeven. Hiermee zitten we op een lijn met de moderne opvattingen van de Rooms

Katholieke kerk. Ook deze wijst de homoseksuele mens niet af mits deze zich onthoudt van homoseksueel geslachtsverkeer. Iets wat overigens de R.K. kerk niet vreemd is, zij eist immer van al haar priesters en overige geestelijken ook een celibatair leven.

Wij moeten echter beseffen dat we de homoseksuele medebroeder of -zuster hiermee wel een heel zwaar juk opleggen. In feite eisen we van hen om de seksualiteit rigoureuus uit het leven te bannen en als asexueel, seksloze mens door het leven te gaan. Men ontzegt de homofile mens elk recht op intimiteit en ontnemt hen het recht om het leven te slijten met een levenspartner. Men veroordeelt hen tot een leven in eenzaamheid zonder de warmte te kunnen ervaren van een eigen gezin waarin men geborgen is tot op hoge ouderdom. In Lukas 11: 46 heeft Jezus het over de Schriftgeleerden die de mensen ondraaglijke lasten opleggen, die ze zelf met geen vinger willen aanraken. Zou onze Meester het over ons hebben?